

**GRIJA FAȚĂ DE CEI ADORMIȚI ÎN ORTODOXIE
REFLECTATĂ ÎN GÂNDIREA TEOLOGICĂ ȘI
ÎN PRACTICA LITURGICO-PASTORALĂ
A PĂRINTELUI PROFESOR NICOLAE D. NECULA
(18 MARTIE 1944 – 3 SEPTEMBRIE 2017)**

Pr. prof. univ. dr. Viorel SAVA
Facultatea de Teologie Ortodoxă „Dumitru Stăniloae”, Iași

Abstract

Our article deals with the theological thought of Father Nicolae Necula concerning Funeral services in the Orthodox liturgical tradition and several aspects which arise in the parish practice today. We started underlying the place of the work of Father Necula in the context of romanian liturgical research, continuing with some main aspects he focused on his research, ending with a few considerations trying to find out the main characteristics which define his theological work. Concluding we pointed out that in his writings Fr. Nicolae Necula, our great liturgist, is deeply rutted in the Orthodox doctrine, patristic thinking and liturgical experience and practice.

Keywords: Funeral services, liturgical interpretation, pastoral approach, Father's Necula theological thought.

**1. Opera teologică a părintelui profesor Nicolae D. Necula
în contextul cercetărilor teologico-liturgice românești**

Atunci când ne referim la cercetarea teologico-liturgică românească avem în vedere câteva mari personalități care au marcat pe termen lung și într-o manieră inconfundabilă literatura specifică acestui domeniu. După perioada deosebit de roditoare în arealul cercetării liturgice românești a celor doi mari profesori de Liturgică, Părintele Petre Vintilescu¹ și Părintele Ene Braniște², a căror operă

---

¹ Vezi: pr. Vasile Costan, *Părintele Petre Vintilescu. Activitatea liturgică, academică și de cercetare*, Editura Doxologia, Iași, 2020, 531 pagini, teză de doctorat realizată sub îndrumarea noastră; pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu, „Preotul profesor universitar doctor Petre Vintilescu (1887-1974)”, în *Profesorii noștri – învoățătorii noștri*, II, coordonator Pr. Ioan Moldoveanu, Editura Basilica, București, 2020, pp. 381-392.

² Vezi: pr. dr. Cătălin Mihai Bucur, *Contribuția Părintelui Profesor Ene Braniște la îmbogățirea tezaurului liturgic românesc*, Editura Doxologia, Iași, 2019, 489 pagini,

rămâne de referință pentru cercetarea liturgică actuală și pentru cea viitoare, activitatea academică și de cercetare a fost continuată și dominată timp de câteva decenii de Părintele Nicolae D. Necula. Opera sfinției sale urmează direcțiile identificate și bătătorite de cei doi mari înaintași, continuând „cu aceeași pricepere cercetarea și lămurirea unor aspecte istorice, liturgice și teologice, menținând ceea ce era de menținut și adăugând ceea ce era de adăugat, respectând cu sfințenie, aprofundând și dezvoltând, acolo unde era cazul...”³ tezaurul științific moștenit.

Continuând opera înaintașilor săi, părintele profesor Nicolae D. Necula a căutat să răspundă la întrebările și provocările concrete ale slujirii liturgice și pastorale din vremea sa, *punând experiența liturgico-pastorală în slujba științei teologice, iar științei teologice i-a imprimat, ca nimeni altul, o finalitate practică*. Aceasta face ca opera Părintelui Profesor Nicolae D. Necula să fie dinamică, vie și bine ancorată în realitatea liturgico-pastorală a vremii sale și puternic inspirată de aceasta⁴. Într-o încercare de cuprindere și evaluare a operei părintelui profesor Nicolae D. Necula, un ucenic al dumnealui și un coleg de-al nostru, părintele profesor Lucian Farcașiu, slujitor al catedrei de Teologie Liturgică la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Arad, identifica opt teme esențiale asupra cărora magistrul nostru s-a concentrat de-a lungul activității sale de cercetare.

Iată care sunt acestea:

1. studiul cultului și al organizării Bisericii Copte⁵; 2. studiul comparat al cultului Bisericii Ortodoxe Române față de celelalte

---

teză de doctorat realizată sub îndrumarea noastră, pr. lect. dr. Silviu Tudose, „Părintele profesor Ene Braniște (1913-1984) – reper al Teologiei Liturgice românești în veacul al XX-lea”, în *Profesorii noștri...*, pp. 453-466.

³ Pr. prof. dr. Nicu Moldoveanu, „Preotul profesor universitar doctor Petre Vintilescu...”, pp. 392.

⁴ O prezentare a caracteristicilor operei Părintelui Nicolae D. Necula, vezi la pr. prof. dr. Viorel Sava, „Medalion de cinstire și recunoștință închinat părintelui profesor doctor Nicolae D. Necula (1944-2017)”, în *Profesorii noștri...*, II, p. 557. Aprecieri asupra operei și personalității părintelui profesor Nicolae D. Necula, vezi volumul omagial realizat cu prilejul împlinirii a șaptezeci de ani de viață, intitulat: *Vocație, Slujire, Jertfelnicie. Cinstire și recunoștință Părintelui Profesor Nicolae D. Necula la împlinirea vârstei de 70 de ani*, coordonatori pr. prof. dr. Viorel Sava și pr. lect. dr. Lucian Petroaia, Editura Basilica, București, 2014, 884 pagini.

⁵ Pr. Lucian Farcașiu, „Contribuția Părintelui Profesor Nicolae D. Necula la dezvoltarea Teologiei Liturgice, Pastoralei și Artei Creștine. Medalion comemorativ la

Biserici autocefale⁶; 3. noțiuni generale și speciale privitoare la cultul ortodox⁷; 4. uniformizarea calendarului bisericesc și stabilirea datei Paștelui⁸; 5. mistagogia locașului de cult, precum și al diferitelor slujbe și rânduielei din Biserica Ortodoxă⁹; 6. relația dintre cultul liturgic și opera de caritate a Bisericii¹⁰; 7. chipul preotului și pastorația în contextul lumii de astăzi¹¹; 8. arta creștină și pictura bisericească și importanța acestora pentru ecleziologia ortodoxă¹².

La acestea pot fi adăugate și altele, după cum am arătat într-un studiu al nostru¹³.

Una dintre temele asupra căreia autorul nostru s-a aplecat în repetate rânduri se referă la cultul celor adormiți, în tradiția Ortodoxă. La aceasta ne vom referi și noi în cele ce urmează, căutând să evidențiem modul în care se reflectă anumite aspecte ale temei în gândirea părintelui profesor.

2. Opera părintelui profesor Nicolae D. Necula referitoare la grija față de cei adormiți în Ortodoxie

Având o experiență liturgico-pastorală deosebit de bogată, părintele profesor Nicolae D. Necula a abordat în scrisul său un număr însemnat de teme și aspecte legate de cultul celor adormiți. Nici nu se putea altfel. Fiind preot în capitala României, mai întâi la Schitul Darvari și apoi la Biserica Icoanei, într-un spațiu misionar multicultural și plin de provocări, adăugându-se mulțimea întrebărilor venite din partea preoților de parohie din orașe și din sate, dascălul nostru de Teologie și slujire liturgică a fost omul cel mai potrivit să dea răspunsuri pe măsura așteptărilor. Aceste răspunsuri

---

împlinirea unui an de la trecerea la cele veșnice”, în *Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă din Arad*, Arad, 2019, pp. 147-159.

⁶ *Ibidem*, p. 159.

⁷ *Ibidem*, pp. 159-162.

⁸ *Ibidem*, pp. 162-164.

⁹ *Ibidem*, pp. 164-165.

¹⁰ *Ibidem*, p. 166.

¹¹ *Ibidem*, pp. 166-170.

¹² *Ibidem*, pp. 170-173. Vezi și pr. prof. dr. Viorel Sava, „Medalion de cinstire și recunoștință...”, pp. 557-558.

¹³ Pr. prof. dr. Viorel Sava, „Medalion de cinstire și recunoștință...”, p. 558.

au fost publicate inițial în Revista „Vestitorul Ortodoxiei” a Patriarhiei României, ulterior fiind adunate în volumele apărute sub titlul *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*¹⁴. În prezentarea noastră vom folosi prima ediție a acestor volume.

În primul volum al seriei *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, șaisprezece studii tratează tot atâtea aspecte legate de pomenirea celor adormiți, în al doilea volum găsim două studii, cărora se adaugă un studiu referitor la reîncarnare, iar în al treilea volum, două studii fac referire la pomenirea celor adormiți. Se adaugă câteva articole de mici dimensiuni, privitoare la aceeași temă, publicate în volumul *Biserica și cult pe înțelesul tuturor*¹⁵, și un studiu amplu despre incinerare¹⁶. Așadar, putem spune că moștenim un tezaur teologic bogat pe tema pomenirii celor adormiți.

3. Păzitor al rânduielilor liturgice și al dreptei credințe

Dintru început se cuvine să subliniem faptul că în ceea ce privește corectitudinea slujirii liturgice, în deplin acord cu rânduielile tipiconale, fidelitatea părintelui profesor Nicolae D. Necula era deplină. Un om al tipicului pe care-l cunoștea și îl respecta întru totul, un „slujbaș” în adevăratul sens al cuvântului. Conștiința că o carte de cult asumată instituțional și publicată sub autoritatea Bisericii, devine normă obligatorie în slujirea oricărui preot am deprins-o de la profesorul nostru. Cartea de cult te obligă să slujești după normele cuprinse în ea și te păzește atunci când nu te-ai abătut de la normele respective. „Cărțile de cult, după cum spunea marele nostru liturgist, au un mare rol în păstrarea și cultivarea uniformității liturgice”¹⁷, uniformitatea liturgică fiind una dintre trăsăturile

¹⁴ Vol. 1, Ed. Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 1996, 351 pagini; vol. 2, Editura Episcopiei Dunării de Jos, Galați, 2001, 496 pagini; vol. 3, EIBMBOR, București, 2004, 246 pagini; vol. 4, Editura Cuvântul Vieții, București, 2010, 211 pagini; Cele patru volume au fost reeditate sub același titlu, primele două adunate într-un singur volum și publicat la Editura Trinitas, București, 2014, 928 pagini; celelalte două într-un alt volum, apărut la aceeași editură, în același an, 671 pagini.

¹⁵ Preot prof. dr. Nicolae Necula, *Biserica și cult pe înțelesul tuturor*, Editura Euro-partner, București, f.a., pp. 194-201.

¹⁶ Pr. prof. dr. Nicolae D. Necula, *Atitudinea Bisericii Ortodoxe față de incinerare*, Editura Basilica, București, 2013, 94 p.

¹⁷ *Idem*, „Ce importanță au cărțile de cult în uniformizarea liturgică?”, în *Tradiție și înnoire în slujirea liturgică*, 4, p. 24.

care definesc slujirea liturgică ortodoxă. Părintele profesor este adeptul statorniciei și omul fidelității față de tradiția liturgică a Bisericii. Referindu-se la problema înnoirii cultului divin, el spune:

Biserica Ortodoxă nu are nevoie de o reformă a cultului, care nu este învechit, perimat și necorespunzător, ci nu este înțeles de cei care nu-l practică și-l critică de la distanță. El nu trebuie reformat, ci slujit cu evlavie, cu pătrundere și în toată frumusețea lui, explicat de către slujitori și ferit de inovații și de balastul superstițiilor, punându-se mereu accentul pe Sfânta Liturghie și pe centralitatea Mântuitorului Iisus Hristos în actul mântuirii și în formele de cult, eliminându-se toate formele dăunătoare vieții liturgice. Cultul Bisericii Ortodoxe este tot ceea ce avem mai de preț în trăirea noastră creștină, tezaurul care exprimă admirabil învățătura noastră de credință și care dă consistență și identitate credinței noastre¹⁸.

Așadar, *fidelitatea față de tradiția liturgică, față de rânduială* ocupă un loc central în gândirea teologică și în practica liturgică a părintelui Nicolae Necula.

Răspunzând într-unul din studiile sale la întrebarea dacă sunt justificate anumite adaosuri la slujbele de pomenire a celor adormiți, cum ar fi: „mort nespovedit, neîmpărtășit și fără lumină sau lumânare”, „mort fără lumânare”, „mutat acum la neamul său cel adormit” etc., părintele profesor spune: „Pentru a răspunde corect [...] trebuie să apelăm la cărțile de ritual care cuprind slujbele de pomenire a morților sau rânduielele legate de sfârșitul omului: *Panihida, Molitfelnicul și Agheasmatarul*”¹⁹. Când anumite practici nu se regăsesc în cărțile de ritual, părintele profesor Nicolae Necula manifestă reticență în a oferi soluții și precizează că chestiunea respectivă ține de „competența autorității superioare bisericești”²⁰. Întâlnim această atitudine față de problema „slujbei stâlpilor”, și nu este singulară.

---

¹⁸ *Idem*, „Care sunt sensurile și limitele «înnoirii» în Biserică?”, în *Tradiție și înnoire...*, 4, p. 30.

¹⁹ *Idem*, „Sunt indicate și justificate unele adaosuri la slujbele de pomenire pentru cei morți?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, p. 289.

²⁰ *Idem*, „Care este semnificația slujbei «stâlpilor»? De ce se numește așa această slujbă la morți și care este de fapt rânduiala după care se săvârșește ea?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 249-250.

Părintele profesor Nicolae D. Necula, în dubla sa poziție de specialist în Teologie Liturgică și Pastorală și de dascăl de teologie, își asumă clar și ferm responsabilitatea de a fi păzitor al bunei rânduieli, sancționând în mod echilibrat abaterile de la rânduiala oficială și corectând acolo unde este cazul.

Referindu-se la lucrurile absolut necesare pentru săvârșirea slujbei de înmormântare, părintele profesor spune:

În această privință ar fi mult mai mult de spus și de clarificat, dar ne vom mulțumi să spunem doar că, într-o parohie, trebuie cultivate numai acele practici și tradiții sănătoase, care sunt în concordanță cu învățătura de credință și cu rânduiala tipiconală a Bisericii dintotdeauna, iar celelalte, care păgubesc buna rânduială, fiind contrare dreptei credințe și care expun Biserica și pe slujitorii discuțiilor și aprecierilor nepotrivite, trebuie înlăturate cu fermitate, dar cu tact și prudență²¹.

O poziție similară are autorul nostru în discuția legată de slujba care se cuvine a fi săvârșită preoților care trec la cele veșnice în Săptămâna Luminată. Față de unele păreri care înclină spre o slujbă hibrid, rezultată din combinarea Slujbei de înmormântare a preoților și diaconilor de mir cu Slujba înmormântării în Săptămâna Luminată, liturgistul nostru spune:

O slujbă improvizată în care combinăm slujba Învierii cu cea a unei înmormântări obișnuite știrbește din frumusețea și semnificația teologică a evenimentului Învierii pentru creștini. Iată de ce socotim că este absolut necesar ca în această privință să se respecte prescripțiile tipiconale ale cărților de cult diortosite²².

O problemă întâlnită foarte frecvent în parohiile noastre este legată de asistența liturgică a copiilor născuți morți sau morți nebotezați, între cei din urmă fiind incluși și copiii avortați. Dată fiind complexitatea problemei, ea a stârnit discuții îndelungi și adesea controversate, care au creat „confuzie și lipsă de uniformitate în practica liturgică”²³. Răspunsul corect rezultă din raportarea noastră la

²¹ *Idem*, „Ce lucruri sunt absolut necesare pentru săvârșirea Slujbei de înmormântare?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, p. 252.

²² *Idem*, „Ce slujbă de înmormântare săvârșim clericilor care sunt înmormântați în ziua de Paști sau în Săptămâna Luminată?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, p. 257.

²³ *Idem*, „Se poate săvârși Slujba înmormântării pruncilor pentru copiii morți nebotezați sau născuți morți?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, p. 259.

credința Bisericii. Referindu-se la situațiile menționate, părintele profesor afirmă clar și ferm credința Bisericii:

Copiii morți nebotezați nu sunt membri ai Bisericii, chiar dacă se nasc din părinți creștini, pentru că ei moștenesc păcatul strămoșesc pe care nu-l șterge decât Botezul. De aceea, conform învățaturii de credință enunțate mai sus și dispozițiilor canonice, acestora nu li se poate administra slujba înmormântării, nefiind încorporați în Biserică prin Botez²⁴.

Și adaugă:

În privința acestor modalități și forme de pomenire sau rugăciune pentru copiii morți avortați, putem spune de la început că toate sunt greșite, neindicate și fără un temei sau o rânduială bisericească și argumentație doctrinară, canonică sau liturgică. Ele sunt invenții ale credincioșilor sau ale slujitorilor [...], care însă nu-și au justificare în practica liturgică²⁵.

Alte două probleme „delicate” și complicate au făcut obiectul cercetărilor teologului nostru liturgist și s-au concretizat în studii temeinice, argumentate biblic, dogmatic, canonic și liturgic, devenite repere autoritative pentru specialiștii în domeniu. Este vorba despre arderea trupurilor celor decedați (incinerare) și despre înmormântarea sinucigașilor.

Cu privire la prima problemă, cea a incinerării, după ce face un scurt istoric al acestei practici, părintele profesor construiește o argumentație teologică solidă, bazată pe textul revelat al Sfintelor Scripturi și pe gândirea Sfinților Părinți, arătând valoarea trupului în tradiția creștină.

*Înmormântarea și păstrarea rămășițelor pământești sunt o dovadă a credinței în înviere. Credința și nădejdea în înviere constituie un adevăr de bază al învățaturii creștine ortodoxe. Deși trupurile vor fi schimbate și transformate prin înviere, este necesar să se păstreze o continuitate între trupul din această viață și cel înviat. Prin incinerare această continuitate nu se mai poate menține, căci ea distruge complet trupul. Un exemplu al felului în care se va realiza învierea morților ni-l dă textul despre Înviere din Iezechiel 37, 14, citit ca *Paremie* la sfârșitul *Deniei* Prohodului,*

---

²⁴ *Ibidem*, p. 258.

²⁵ *Idem*, „Este necesar și corect să ne rugăm pentru copiii avortați sau morți nebotezați?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, p. 261.

ca anticiparea Învierii lui Hristos. Învierea câmpului de oase din această prorocie începe cu reconstituirea trupului, prin reunirea oaselor și refacerea scheletului și apoi acoperirea cu carne. După aceea, sunt însuflețite, prin puterea Duhului Sfânt. Incinerarea nu îngăduie păstrarea oaselor care sunt necesare învierii morților, opunându-se astfel învățaturii și practicii creștine care manifestă o grijă specială pentru rămășițele pământești ale oamenilor²⁶.

Temeiul esențial în favoarea înmormântării trupurilor îl constituie așezarea în mormânt a Trupului Domnului nostru Iisus Hristos²⁷.

În problema sinuciderii, părintele Nicolae D. Necula distinge clar între „sinuciderea cu bună știință sau cu mintea întreagă și sinuciderea alienațiilor mintal”²⁸, păstrându-se astfel, și în cazul acesta, în linia tradițională, propunând rânduiala convenită fiecărei categorii și sugerând atitudini pastorale adecvate momentului. Arătând gravitatea păcatului sinuciderii, teologul liturgist spune: „Sinucigașul se substituie lui Dumnezeu Care este singurul stăpân al vieții oamenilor, Cel care ne dă viața și Cel care ne-o ia atunci când El socotește”²⁹, iar fapta în sine „presupune o atitudine potrivnică lui Dumnezeu, necredință sau ateism și dispreț față de credință și rânduilele bisericești”³⁰.

Am arătat aici câteva dintre temele de mare importanță pentru tradiția liturgică ortodoxă privitoare la rugăciunile pentru cei adormiți. Numărul lor și diversitatea tematică însă sunt mult mai mari. Acestea ni-l descoperă pe cercetătorul liturgist și dascălul nostru de teologie ca pe un specialist care stăpânește și controlează domeniul pe care îl slujește. În preocupările sale scriitoricești, altele decât cele menționate până aici, părintele profesor Nicolae D. Necula a făcut referire la Slujba de sfințire a crucii care se așază la căpătâiul celor răposați³¹,

²⁶ *Idem*, *Atitudinea Bisericii Ortodoxe...*, pp. 62-63.

²⁷ *Ibidem*, p. 61. Vezi și *Idem*, „Este permis să se săvârșească Slujba înmormântării și a soroacelor de pomenire celor care se incinerează?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 265-269.

²⁸ *Idem*, „Este îngăduit să săvârșim Slujba înmormântării sinucigașilor?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, p. 270.

²⁹ *Ibidem*, p. 271.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Idem*, „Trebuie sfințită crucea care se așază la căpătâiul celor răposați?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 272-274.

la pomenirile care succed înmormântării³², corectând, uneori, practicile locale sau cu răspândire mai mare legate de anumite zile de pomenire a celor adormiți, sau clarificând înțelesul unor practici rituale întâlnite la înmormântare, cum ar fi „dezlegarea” mâinilor și picioarelor celui adormit în momentul în care preotul, rostind rugăciunea de dezlegare, ajunge la cuvintele: „dezleagă pe adormitul robul Tău (N) de păcatul sufletesc și trupesc și să fie iertat și în veacul de acum și în cel ce va să vie”, sau: „și-i iartă lui toate câte a păcătuit prin cuvânt, cu lucrul sau cu gândul, dezlegându-l și de legătura pusă în orice chip asupra lui”³³, sau cum ar fi practica „dezlegării apei”³⁴ care se cere de către credincioși în anumite zone, cu prilejul săvârșirii pomenirii de patruzeci de zile de la mutarea la cele veșnice a unui credincios.

Un ultim aspect pe care îl semnalăm aici răspunde la întrebarea ce trebuie să facem pentru cei care au adormit nepregătiți, fără spovedanie și împărtășanie și fără lumânare aprinsă? Unele dintre practicile întâlnite sunt foarte grave și atacă temeliile credinței drepte și ale practicii liturgice sănătoase. Între acestea, părintele profesor menționează ducerea unui cocoș alb la biserică în noaptea de Paști³⁵ și împărtășirea celor vii în numele celor adormiți³⁶.

4. Tâlcuitor al cultului divin și dascăl al credincioșilor

În anii de studiu, împreună cu alți colegi, obișnuiam să-l căutăm pe părintele profesor, în zilele în care nu avea program la Facultate,

---

³² *Idem*, „Când trebuie să ne rugăm pentru cei răposați?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 274-278; *Idem*, „Când se fac și când nu se fac pomeniri pentru cei adormiți?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 278-281; *Idem*, „Sunt toate sâmbetele din perioada Postului Mare zile de pomenire a morților?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 281-283; *Idem*, „Când pomenim pe cei răposați în timpul Postului Mare?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 260-266; *Idem*, „Ce sunt «Moșii»?”, „De ce și când pomenim pe morți?”, „Când săvârșim parastase?”, în *Biserică și cult...*, pp. 194-199; *Idem*, „Este posibil și îngăduit să se săvârșească Slujba înmormântării, fără să se facă în aceeași zi și înhumarea?”, în *Tradiție și înnoire...*, 2, pp. 433-438.

³³ *Idem*, „Există act sau gest liturgic pentru «dezlegarea» celor răposați?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 283-286.

³⁴ *Idem*, „Ce este «dezlegarea apei» de la Slujba ridicării Panaghiei, cum se face și ce semnificație are?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 286-288.

³⁵ *Idem*, „Ce se cuvine să facem pentru cei care au murit nespovediți, neîmpărtășiți și fără lumină sau lumânare?”, în *Tradiție și înnoire...*, 3, pp. 255-256.

³⁶ *Ibidem*, pp. 257-258.

la Biserica Icoanei unde era rânduit ca preot slujitor. Eram siguri că îl găsim în biserică, unde își petrecea timpul cât era ziua de lungă stând de vorbă cu credincioșii, mărturisind, citind rugăciuni la diferite trebuințe, dând sfaturi celor care aveau nevoie. Mă fascina de fiecare dată răbdarea îndelungă pe care o avea în a-i asculta pe credincioși, în a le explica anumite lucruri și în a-i sfătui. Răbdare exemplară și pricepere desăvârșită. Explica lucruri complicate în cuvinte simple, cu vocea blândă și muzicală, pe înțelesul tuturor. Așa l-am surprins de multe ori învățând poporul. Pasiunea aceasta de a explica tot timpul înțelesurile ascunse ale cultului divin și ale spațiului sacru putea fi sesizată și la catedră și poate fi sesizată și în scrisul său. Tot timpul explică.

Într-unul din studiile referitoare la rugăciunile de dezlegare rostite de preot la Slujba de înmormântare, studiu la care am făcut referire și mai sus, părintele profesor arată că nu există nici o legătură între dezlegarea de păcate dată celui răposat prin actul sacramental al rugăciunii pe care o rostește preotul și dezlegarea mâinilor și picioarelor celui răposat concomitent cu rostirea cuvintelor de dezlegare. Iată cum explică liturgistul nostru:

Nu prin simplul gest al dezlegării unei ațe, sfori sau fâșii de pânză și tifon se operează iertarea păcatelor și dezlegarea, ci prin actul sacramental al dezlegării. Între cele ce rostește preotul și gestul dezlegării mortului de acele fâșii de pânză nu este nicio legătură sau, în niciun caz, acele fâșii nu influențează sau nu micșorează efectul rugăciunii. Dacă ar fi vreo legătură între ele, aceste indicații de tipic ar fi fost consemnate fără îndoială în cărțile de cult sau în manualele de Liturgică și Tipic, așa cum sunt prevăzute toate celelalte forme văzute, gesturi și acte liturgice de la Sfintele Taine și ierurgii, care însoțesc formulele de aplicare sau efectuare a lor³⁷.

Iar mai departe adaugă:

Așa cum arată titlul rugăciunii, aici este vorba de iertarea păcatelor sufletești și trupești sau de tot ceea ce răposatul a păcătuit cu cuvântul, cu lucrul sau cu gândul. De asemenea, este vorba de orice legătură pusă asupra (lui) prin păcat sau prin blestem sau jurământul pe care cel mort l-a făcut, din mânie sau din

---

³⁷ *Idem*, „Există act sau gest liturgic pentru «dezlegarea»...?”, în *Tradiție și înnoire...*, 1, pp. 285.

altă pricină, ca și de legătura pe care un arhieru sau duhovnic au pus-o asupra lui și a murit fără să primească dezlegare de ea. Toate acestea sunt atât de importante, încât ele nu se iartă sau nu se dezleagă printr-o simplă dezlegare la mâini și picioare, ci prin harul și puterea cu care este investit arhierul și preotul „de a lega și dezlega”³⁸.

Într-un alt loc, explicând cât de greșit și de grav este să ne împărtășim pentru cei care au adormit fără a primi Dumnezeuiasca Împărtășanie, părintele profesor spune:

Practica este o abatere de la învățătura dogmatică în care se precizează că Sf. Taine se administrează numai celor vii, iar simpla pomenire a celui răposat nu înseamnă în nici un chip împărtășirea lui. Primirea Sfintei Împărtășanii este un act personal și, ca orice Sfântă Taină, ea se dă numai celui prezent și nu prin intermediari. Ne rugăm pentru alții, dar nu putem primi Împărtășania pentru alții, vii sau răposați. Sfânta Împărtășanie este un act de voință liberă și se administrează numai celor care o cer sau o vor. Ea nu se impune [...]. A crede că, împărtășind alți copii, îl împărtășim pe copilul nostru sau (pe) unul dintre cei dragi ai noștri, morți și neîmpărtășiiți, este o mare eroare. De aceea, preotul sau liturgistul care admite, încurajează și cultivă o asemenea practică greșește foarte mult³⁹.

Exemplele de acest fel ar putea continua.

5. Câteva considerații finale

Cu prilejul sărbătoririi a 70 de ani de viață, părintele profesor Nicolae D. Necula a fost cinstit prin cuvinte elogioase de personalități bisericești și laice, din țară și din străinătate, cuvinte adunate într-un volum omagial care conturează chipul luminos al dascălului nostru. Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, l-a numit „teolog erudit și dascăl talentat”, precizând că

specificul cercetării sale teologice îl constituie particularizarea unor secvențe concrete, investigate cu acribia științifică a detaliului minuțios explorat, pentru a oferi cele mai înțelepte soluții

³⁸ *Ibidem.*

³⁹ *Idem*, „Ce se cuvine să facem pentru cei care au murit nespovediți...”, în *Tradiție și înnoire...*, 3, pp. 257-258.

unor situații adesea generatoare de controverse, confuzii sau dezbinări. Iată de ce scrierile sale se dovedesc a fi de un real folos, mai cu seamă în abordarea unor teme de actualitate, în care este nevoie de o exprimare limpede, documentată, a punctului de vedere reprezentat de teologia ortodoxă românească⁴⁰.

Cu același prilej, un alt ierarh al Bisericii noastre consemna:

Sensibilitatea liturgică, aplecarea spre slăvirea sacralului, tăria doctrinară și subtilitatea simbolului sunt numai câteva din dominantele vieții științifice și duhovnicești a Părintelui Necula [...], care a înțeles că prin intermediul cultului se manifestă, în mod paradoxal și mistic, prezența inefabilă a Marelui Arhiepiscop, Stăpânul tainic al cuvintelor, Cel pe care-L invocăm și evocăm neîncetat în rugăciunile și meditația noastră⁴¹.

Ambele cuvinte de omagiere surprind cele mai importante trăsături ale operei și personalității părintelui profesor Nicolae D. Necula.

Referindu-ne la studiile care abordează diferite aspecte legate de cultul celor adormiți în tradiția ortodoxă, se impun cu necesitate câteva considerații.

Mai întâi, subliniem faptul că teologia părintelui profesor Nicolae D. Necula privitoare la pomenirea celor adormiți este adânc înrădăcinată în credința și în tradiția liturgică a Bisericii. Părintele Necula este teologul complet, stăpânind înțelesurile adânci ale Teologiei Dogmatice pe care le exprimă într-o formă accesibilă tuturor categoriilor de credincioși, fiind în egală măsură un rafinat cunoscător al Sfințelor Scripturi și al Sfinților Părinți, al Istoriei Bisericești, al Dreptului canonic, și al celorlalte discipline teologice, peste care se adaugă o vastă cultură laică, stăpânind arta cuvântului pe care o împletea măiestrit cu o practică pastorală vie, dinamică și constructivă.

De asemenea, se cuvine să precizăm că părintele Necula nu a scris de dragul scrisului, chiar dacă era îndrăgostit de scris și avea

⁴⁰ + Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Părintele profesor Nicolae D. Necula, un erudit teolog și un dascăl talentat”, în *Vocație, Slujire, Jertfelnicie...*, p. 7.

⁴¹ + Nifon, Arhiepiscopul Târgoviștei și Mitropolit Onorific, „Tradiție, echilibru și înnoire liturgică la început de mileniu III. Omagiu Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula la 70 de ani de slujire a lui Dumnezeu și Ortodoxiei Românești”, în *Vocație, Slujire, Jertfelnicie...*, p. 15.

un scris caligrafic de excepție, scriind cu mare plăcere și cu lejeritate deplină, ci a scris pentru timpul său, răspunzând provocărilor reale și concrete din teren, din parohii și mănăstiri, dând răspunsuri adânc pătrunse de știința sa teologică, de autoritatea academică și de experiența liturgico-pastorală personală. Acest tip de abordare îl face unic și cu o identitate inconfundabilă printre liturgiștii vremii.

În fine, am reținut și faptul că, în structură și conținutul său, textul științific al părintelui profesor Nicolae D. Necula se adresează cărturarului, savantului, celui cu mintea exersată, iar în formele lui de exprimare, se adresează celor neștiutori și neinițiați, în felul acesta adresabilitatea mesajului fiind mult cuprinzătoare. Prin raportarea permanentă la textul liturgic, la rânduielile tipiconale, la cărțile de cult, la autoritatea bisericească, părintele profesor Nicolae D. Necula rămâne pildă de fidelitate față de buna rânduială, contribuind la promovarea unei slujiri curate și autentice și la întărirea unității și uniformității liturgice.